

Peter Vigh
Foto: Berndt Krieger

Dubbeltalent Peter Vigh bouwt muzikale bruggen

CD Saxo Folk Berlage Saxofoon-Quartet Première És keressük az igazságot • En wij zoeken naar de waarheid op Grachtenfestival

Het 19e Grachtenfestival van 12 tot en met 21 augustus in Amsterdam is met ruim 220 concerten op 80 locaties het grootste klassieke muziekfestival van Nederland en het podium voor jonge, uitzonderlijk getalenteerde musici van over de hele wereld. De veelzijdige Hongaars-Nederlandse Peter Vigh kreeg opdracht voor een compositie bij het Grachtenfestivalthema van dit jaar 'Overbruggen'. Tijdens het openingsconcert op 12 augustus zal aan de Kloveniersburgwal 50 voor het Compagnietheater een voorproefje gegeven worden. De première van 'Eés keressük az igazságot', 'En wij zoeken naar de waarheid' vindt plaats op 14 augustus in de Waalse kerk.

Ontwikkeling

Peter Vigh schreef vanaf zijn vijftende stukken voor uiteenlopende bezettingen en is naast een talentvol componist een begenadigd saxofonist. Deze immigratiezoon begon op zijn regende saxofoon te spelen, studeerde bij Jean Pennings in Tilburg en Jean-Denis Mechat in Lyon. Op 14 juni 2013 sloot hij in Amsterdam zijn masterstudie saxofoon bij Arno Bornkamp cum laude af. De jury roemde zijn programma met sterke eigen visie, solide spel en muzikale lijnen. Compositie studeerde het dubbeltalent bij Willem Jeths, Fabio Nieder en Klaus

de Vries. Peter heeft zijn eigen weg en geluid gevonden, weet wat het is om te soloeren, kamermuziek te maken, in grote bezettingen te spelen of voor een discipline-oversijgend experiment te gaan. Hij put uit zijn ervaringen bij het Nationaal Jeugdorkest, Jong Nederlands Blazersensemble (NBE), Gelders Orkest, Ricciotti ensemble (ook in de Nederlandse Antillen) en samenwerken met het Nationaal Jeugdorkest, dirigentschap SH en als musicus met Theatre Hotel Gourage.

Laureaat

Zijn composities zijn uitgevoerd door het NBE, duo Sax & Stic (Saxofoon-slagwerk), het Ricciotti Ensemble, Ensemble Ereprij,

Arnold Marinissen, Michiel Weidner, Brandt Atzema, Lucas Vis en het mede door hem opgerichte Berlage Saxophone Quartet. Zijn werken zijn bekroond met de eerste prijs bij het Prinses Christina Concours en de compositiewedstrijd van de VSB-poëzieprijs. Of dit niet genoeg was, zijn spel viel ook op. Het duo Bonboom-Vigh met pianist Tobias Bonboom werd in 2012 finalist op het Storiom Festival Concours en het Grachtenfestivalvalconcorso, waar de beste studenten van de Nederlandse conservatoria spelen op uitnodiging van Stichting Grachtenfestival Amsterdam, die Peter de bijzondere compositieopdracht gaf waarin hij een ode brengt aan de Hongaarse opstand uit 1956.

Hongaarse familie

Peters Hongaarse inbreng was al terug te vinden in het repertoire van het Berlage Saxophone Quartet, waarin Peter alt speelde, de Nederlandse Eva van Grinsven bariton, de Duitse Kirstin Niederstrasser tenor en haar broer Lars sopraan. Na 5 jaar en ruim 250 concerten werd er steeds vaker om een lid gevraagd en plaatsen ze een ontwapenende videofilm van Sander Burger op crowd-funding-site Voor de kunst. In datzelfde jaar, 2013, wreef de mij onbekende Szabolcs Vigh me op zijn getalenteerde zoon Peter en het Hongaarse aspect van het multiculturele BSQ. Peters Hongaarse grootouders, Janos en drie ooms, vestigden zich in 1956 in Nederland. Zijn vader Szabolcs bleef als ouderling achter en kon pas in 1967 naar Nederland

Zenevilág · Muziek

emigreren na een langdurig gevecht met de communistische autoriteiten. Zijn vader maakt dat de helft van Peters wortels in Hongarije liggen, al maakte de tijdgeest in combinatie met de drang van zijn vader om te integreren, dat hij een eentalige, Nederlandse opvoeding kreeg. Diezelfde vader voorzag me jarenlang van informatie over de Hongaarse muziek van zijn zoon. Erkenning voor dit Hongaarse element zou voor deze eerste-generatie-Hongaars in Nederland wel eens de brug kunnen zijn tussen de achtergelaten en in zichzelf verankerde oude Hongaarse wereld en de Nederlandse, waarin de tweede generatie, waartoe Peter behoort, is gevorteld.

Cd Saxo Folk

De Hongaarse muziek van Peter verbindt, klinkt, verlinkt en echoot in wie ervoor

open staat en is voor beide generaties een thuis waarin alles op de juiste plaats valt, het benoembare en onbenoembare Hongaars dat hen verbindt. Sinds Szabolcs me zijn kusterij gaf, volgde ik het BSQ via de diverse media en in de concertzalen. Op belangrijke podia van Nederland, Duitsland en Frankrijk spelen ze meeslepend hun aansprekend en uitdagend repertoire. Ze zijn fantastisch, individueel en in samenspel. Dit hechte kwartet moet hebben bijgedragen aan de arranger- en componeerkunst van Peter, die veel van de arrangementen schreef en volgens Eva, Kirsten en Lars geweldig arrangeert.

Op 29 maart 2014 vond in de afgetand zaal van het Goethe Instituut in Amsterdam de feestelijke cd-presentatie plaats van hun bij het gerespecteerde Duitse label MDG opgenomen debuut-cd **Saxo Folk**. Daarop staan werken van componisten die zich lieten inspireren door de muziek uit hun land: Albaniz, Grieg, Moussorgski, Pizzola, Pierné en Schulhoff, een deel daarvan in arrangementen van Peter. De Hongaar Ferenc Farkas (1904-2000) bewerkte van zijn blaaskwintet voor fluit, klarinet, hobo, fagot en hoorn zelf vier delen voor saxofoonkwartet. Het BSQ haalt alles uit dit stuk, evenals uit de prachtige bagatellen voor piano van György Sándor Ligeti (1923-2006), leerling van Farkas. Ligeti spelen ze in het arrangement van Guillaume de Boulogne dat Ligeti vlak voor zijn dood goedkeurde. Het vertal speelt op deze cd en live met raffinement de afwis-

selend opzweepende, bijna uitdagende of verild ingetogen muziek. In deze dansante muziek stijgen de musici boven hun gewelddige techniek uit en komen ze solistisch alle vier tot hun recht.

Berlage Saxophone Quartet

Voordat ze hun kwartet oprichtten, wonnen ze als individuele musici vele prijzen en stipendia. Deze veelzijdige musici spelen allemaal in andere ensembles en duo's waarmee ze ook grote prijzen wonnen. Ze stralen een enorm speelplezier uit en werken onvoorstelbaar hard, haasten zich na optredens naar prafspraken, repetities, optredens of interviews en besteden vooraf bijna alle tijd aan samenspelen, respectvol en to the point. Visueel is alles uiterst verzorgd: presentatie, kleding, setting en vormgeving dragen bij aan een optimale concertbeleving van dit Berlage Saxophone Quartet dat zijn naam ontleent aan het in 2000 van de sloep geredde rationale Berlageblok uit 1911-1915. In dit rijksmonument zijn studenten van het Conservatorium van Amsterdam ondergebracht.

Toen ze tijdens hun studie klassieke saxofoon bij de virtuoos Bornkamp in 2008 hun kwartet oprichtten, woonden ze alle vier met veel plezier in dit in opdracht van de in 1906 opgerichte 'Vereniging tot verbetering der Volkshuizing De Arbeiderswoning' door bestuurslid Hein P. Berlage gebouwde blok. De typologische, culturele en architectuurhistorische waarde is een inspiratie voor BSQ.

'We vinden de stijl van Berlage solide en hij heeft mooie versieringen in zijn architectuurverwerk, dat kan je in onze muziek terugvinden. En ons Berlageblok stamt uit de tijd dat de saxofoon steeds meer aandacht kreeg van componisten.'

Involed

Het BSQ brengt evenwichtige, spannende programma's met klassieke werken uit vier eeuwen en nieuwe werken. Het kwartet was vanaf het begin succesvol, kreeg in 2009 de eerste prijs op het Selmer Saxofoonkwartettenconcorso te Enschede en in 2010 volgde op het Storiom Festival Concours de publieks- en jurypriz en nog een finaleplaats op het Internationaal Yamaha Saxofoonkwartettenconcorso te Madrid. In 2011 werden ze finalist bij de Deutscher Musikwettbewerb, waaruit een reeks concerten voortvloede. Ze behoorden tot de vier geselecteerden in de Dutch Classical Talent Award tour 2012-2013 (Vriendenkransconcorso/Het Debuut), met een Radio 4 Studieprij en concerten in de tien belangrijkste Nederlandse Concertzalen. Deze prijs met een fotoshoot bij Marco Burggreve, ondersteuning en coaching en spelen in de mooiste zaal ter wereld, het Concertgebouw zag het viermaal als een groot geluk waarvan ze volop genoten. Ze werden de winnaars van de Dutch Talent Award en hun namen staan naast die van eerdere prijswinnaars op de omloop van de Kleine Zaal van het Concertgebouw. De jury roemde hun natuurlijke

flic, loepzaker en ambachtelijk spel waarin ze zoeken naar utersten. Die utersten kenmerken ook de compositie die Peter voor het Grachtenfestival schreef.

Grachtenfestivalpremière Werving

Iedere Hongaarse ouder of grootouder heeft Hongaarse klanken, klemtonen en ritmes in alle cellen van hun Nederlandse nakomelingen. In Peters gezin kwamen Hongaarse uitdrukkingen en spreekwoorden altijd in eerste instantie in het Hongaars voorbij en deze leverden vaak een hilarische Nederlandse vertaling op. Al spreken of lezen ze geen Hongaars, hun Hongaars zijn rezoneert door de taal en cultuur die ze thuis meekrijgen, als tweede en de derde generatie in hun hart. Het maakt ze compleet en ze kunnen niet anders dan twee culturen in zichzelf verbinden.

Peter en de beide solisten weten dat voor de zesde generatie Hongaren in Nederland de Hongaarse muziek een thuis is, of zoals bij Valentina Tóth volksliedjes, of ook wel de grote dichters. Die ouderen spreken niet

doorgronden? Wat weten nakomelingen en partners van verliezen, leven in onzekerheid, de angst voor een voetstap, een klop op de deur, een blik of het wurgende verraad en alle herinneringen en verhalen die daarbij horen? Bij de een is dat alles onbespreekbaar met kinderen en kleinkinderen die in een betrekkelijk vrij land zijn geboren, de ander spreekt er wel over of houdt er niet over op.

De volgende generaties leven in een 'nieuw' land, hun land, hun leven waar de ouden zwijgen, spreken of zingen over een ander land en wat daar plaatsvond. Als kind gaat dat hun bevattingsvermogen te boven. Wat weten zij bijvoorbeeld van de eeuwen omspannende weg die bezongen wordt en die ooit uitkomst moet bieden aan de zwaarte die geen naam heeft maar er altijd is. Een weg die je als Hongaar vrijheidslevend dient te begaan, nooit opgevend al lijkt alles hopeloos, oplettend en berustend. Met **Wie kijken naar alle stenen en takken / Waar niemand een weg heeft gebaad / Hela, met gezang en fijne troost / Met een zegen van woorden, zonder tafel / Zoeken wij de**

Peter Vigh
Foto: Boris van Rooij

in aansluiting op het festivalthema **Oeverbroggen**. Dat deed hij in de eerste plaats in zichzelf.

Hij hield van het Hongaars dat altijd om hem heen was, deze taal met haar rijkdom aan ritmes en klanken, vormde een onuitputtelijke bron van inspiratie. Uit innerlijke noodzaak onderzocht Peter zeer diepgaand deze klanken en ritmes, los van de betekenis van de woorden. Hij deed dit om zijn Hongaarse muzikale afkomst te doorgronden en zijn muzikale handschrift verder te kunnen ontwikkelen.

De Hongaarse literatuur is doordrongen van zwaarmoedigheid en heftige emoties, ook als er gelachen, gezongen, gedanst of bemind wordt. Velen hoorden de poëzie en liederen als kind. De Hongaren in Nederland komen uit een land dat een smeltkroes was van culturen waar meerstemmig zingen vanzelfsprekend was en zo ingebed in het leven dat men er – anders dan in Nederland – niet eens aan dacht dat dit bijzonder zou

De jonge Peter met oom András

kunnen zijn. De meerstemmige zang in Peters festivalcompositie verwijst naar de rijke kinderkoortraditie die in Hongarije bij het

reguliere onderwijs hoort. Hij schreef nooit eerder voor koor, maar hield het Nationale Vrouwenkoor in gedachten, waarmee hij als saxofonist had samengewerkt. Hij werd 'verleid op de zuivere klank' die Wilma ten Wolde aan de nationale koren van Vocaal Talent Nederland wreef te ontlokken.

Literair

Vijf Hongaarse gedichten en volksliedjes vormen het uitgangspunt voor de compositie. Ze vertolken tegenstrijdige emoties zoals die elkaar zestig jaar geleden in smeltreivaart afwisselden: uitzichtloosheid, woede, verdriet, ruiken aan vrijheid en hoop. De teksten die voor Peter bij '1956' aansluiten vormden de basis voor de emoties die worden uitgedrukt in de koorzang en instrumentale klanken, en zijn op Peters verzoek door Mari Alfoldi in het Nederlands vertaald. Omdat hij geen Hongaars leest, vroeg Peter aan zijn oom **András Vigh** om gedichten en volksliedjes voor te lezen en in te spreken. Deze in Frankrijk wonende musicus András was degene die tijdens familievakanties de

Órs Kőszeghy
Foto: Christoph Goud

brug had geslagen die maakte dat Peter zich als musicus zou ontwikkelen. András kwam geregeld in Nederland op familieweekeenden en was vaak bij Peters ouders. Hij voelde aan wat Peter nu zocht en koos 20 teksten. Peter gebruikte er vijf en ontleende en analyseerde die muzikaal in zijn nieuwe muziekklame, waar hij als hulpmiddel een piano heeft staan, en verder vertrouwt op zijn muzikale voorstellingsvermogen. Van elk gedicht en lied komen alle ritmes en emoties in het bijbehorende deel terug.

Klank

In zijn vijfdeelige compositie speelt Peter Vigh (1987, Den Haag) de sopraansaxofoon, naast twee musici die ook meenvoudige internationale laureaten zijn. Hij vroeg de cellist Órs

Kőszeghy (1980, Budapest) en pianiste Valentina Tóth (1994, Leeuwarden); oud-koorlid van het Nationaal Kinderkoor, voor zijn wereldpremière. Ze zijn volgers: Peter in de eerste plaats allebei fijne solisten bij wie – net als bij hemzelf – de Hongaarse roots voor een groot deel hun identiteit en muzieken bepalen.

Ongeveer tien jaar geleden werkten hij en Órs samen in een muziekproductie en hij viel meteen voor het bevoegen spel en de draagkracht van de toon van deze formidabele cellist, opgeleid aan de conservatoria in Budapest en Amsterdam en een bevoegen orkest- en kamermusicus. Peter schreef de cellopartij met zijn spel in gedachten. Pianiste Valentina Tóth (opgeleid in Groningen, Den Haag en Brussel), hoorde hij door de jaren heen meerdere malen spelen, haar muzikale intensiteit sprak hem meteen aan, bovendien heeft zij evenals Órs een grote affiniteit met 20e- en 21e-eeuwse muziek. Beide musici wilden meewerken en brengen muziek die hun op het lijf geschreven blijkt en spelen die gepassioneerd, doorleefd en zeer toegewijd.

Peter verklankte de Hongaarse opstand en revolutie uit 1956 en tegelijk de tragiek zoals die hier en nu om ons heen grijpt. Zijn 'En wij zoeken de waarheid' is voor hemzelf zeer emotioneel. Tijdens de try-out op het zomerconcert van de Nationale Koren klonk de boventoon van rouw ook door in meer lichtvoetige delen zoals het tweede bij het volksliedje **Féle bánat, féle bú**, 'Weg droefheid, weg verdriet'. Het verdriet van door 1956 ontheemd geraakte Hongaren rezoneert in alles. In hun taal, met die klemtoneelucht op de eerste lettergreep en de eigen klanken en woorden lijken de nakomelingen en de ontheemden een onderkomen te vinden. Hun Hongaars zijn in daarin puur en ongeschonden, ook al zingen ze zoals in het laatste deel van En wij zoeken de waarheid: **Elmegyek, elmegyek, ik ga weg, ik ga weg.**

Bezetting

Oorspronkelijk dacht Peter Vigh voor de bezetting ook nog aan **cimbalom** en altviool, maar dat veranderde. Cellist Órs kreeg een groot aandeel en vertolkt de gevoelens uit dit stuk fenomenaal, andere klanken slopen in de saxofoonpartij, de 'westerse **tárogató**', die de componist zelf speelde en die door Valentina bespeelde vleugel, tegenhanger van de cimbalom. Ze vormen heel natuurlijk een drie-eenheid in dit nieuwe muziekstuk. De meerstemmige koorzang vormt een prachtig geheel met de deels solistische instrumentale delen. In de vele optiggende klankkleuren zette Peter schrijpende, klagende accenten tegenover verheffende en sussende. Het stuk goit en stukt als een vraag die steeds op vele wijzen gesteld wordt, waarvan zelfs de echo niet toegegedekt mag worden. Is het de universele vraag waartoe? ■

En we zoeken naar de waarheid

14 augustus om 20.30 uur in de Waalse Kerk, Amsterdam. Kaarten verkrijgbaar via www.grachtenfestival.nl

Een van de oeroude Hongaarse volksliedjes verwerkt in de compositie van Peter Vigh

Jaj, titenem, hogy ijék meg,
hogy a világ ne tudja meg?
En megélek a bu nélkül, en megélek a bu nélkül.

De a bu nem nálam nélkül, de a bu nem nálam nélkül.
Bánat, bánat, be nehéz vagy, be rég hogy a szívemem vagy?
S megj et, bánat a szívemem!

Kerésniig a lelkeimél, keresniig a lelkeimél!
Hogy meg vagyok bíval rákva,
Mind a savanyó almafá, mind a savanyó almafá.

S minceen rajta, van alatta, s minceen rajta, van alatta,
S mégné lehajlik az ág, mégné lehajlik az ág.

En titenem, de vig vitam, jaj titenem, de vig vitam,
Miként szeretni nem tudtam, amig szeretni nem tudtam!
Miként szeretni nem tudtam, miként szeretni nem tudtam!

S meggyar bánatba kerültem,
Bánat, bánat, de nehéz vagy, de rég hogy a szívemem vagy?
S megj et bánat a szívemem!, keresniig a lelkeimél!

Hogud!

O God, hoe moet ik leven
Zonder dat de wereld het te weten komt.
Ik kan leven zonder droefheid.

Maar de droefheid kan niet leven zonder mij,
Verdriet, verdriet, wat ben je zwak, wat lig je al lang op mijn hart,
Verdriet, ga van mijn hart.

Somberheid, ga van mijn siel,
Ik ben zo vol verdriet
Als de wilde appelboom vol is met zure appels.

Er hangt niets aan, alles ligt eronder,
Toch hangen de takken onlang.

Mijn God, wat was ik vrolijk,
Toen ik nog niet kon liefhebben,
Maar zodra ik geleerd had lief te hebben,

Ben ik meteen in het verdriet gestort,
Verdriet, verdriet, wat ben je zwak,
wat lig je al lang op mijn hart,
Verdriet, ga van mijn hart, somberheid,
ga van mijn siel.

Vertaling: Mari Alfoldi

altijd over heimwee, over wat niet meer is en wie er niet meer zijn, noch over de gebeurtenissen van 1956 en wat daaruit voortvloeide. Voor velen is het te pijnlijk en de kloof met hier en nu is te groot. Peters vader heeft hem wel regelmatig dingen verteld over 1956 en in Budapest meegenomen naar de piekken van de verhalen. Over de periode erna, zijn gevangenschap en het beklemmende leven tot zijn emigratie heeft hij ook verteld. 'Maar' stelt Peter, 'voor mijn generatie is niet te bevatten hoe het in werkelijkheid is om niet in vrijheid te kunnen leven. Er blijft altijd een kloof.'

Waarheid

Hoe kan wie 1956 niet aan den lijve ondervond, de betekenis en reikwijdte daarvan

waarheid eindigt het door Mari Alfoldi vertaalde gedicht **És keressük az igazságot**. En wij zoeken naar de waarheid' uit 1924 van József Attila. Die titel is tevens de titel van Vigh's aangrijpende compositie, waarin een wending aan emoties je de adem laat inhouden.

1956

Het uitgangspunt voor Peters muziekstuk is de zestig jaar geleden op 23 oktober 1956 in Budapest uitgebroken Hongaarse opstand tegen het communistische regime. Dat bleek de aanleiding voor velen, waaronder het gezin van mijn vader, om hun thuisland te ontvluchten! Zij moesten een brug slaan tussen Hongarije en Nederland, nu slaat Peter een brug tussen Nederland en Hongarije.